

Keywords: cultural space of Mariupol, art association, «Mariupol-87», «HarBarBond», Mariupol Organization of National Union of Artists of Ukraine, A. Kuyindzhi Center of Contemporary Art and Culture

УДК 008

О.В. Безручко

БІБЛІОТЕКА, ЧИТАННЯ ЯК РОЗВИВАЮЧЕ СЕРЕДОВИЩЕ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

Статтю присвячено актуальним питанням творчого розвитку читачів-дітей і умовах сучасного інформаційного простору через місію бібліотеки для дітей. Виокремлено роль якісної, художньої книги в становленні особистості. Зроблена спроба показати вплив на формування емоційно-творчого розвитку читача та відмінність екранного читання і читання з листа.

Ключові слова: творче читання, бібліотека, читацька культура.

Творчість – актуальна потреба дитинства входження в життя, адаптація в ній, визначення себе, своїх можливостей і меж, своєї ролі і значення в цьому світі. Це все вимагає від дитини творчої активності, від цього залежить його працьовитість і природа потурбувалася про це. Творча активність дітей обумовлена їх віковими, психологічними особливостями: сенситивністю (домінуючою чуттєвістю), синкретизмом (цілісністю) їх світосприйняття, а також рухливою гіперактивністю та інтересом до діяльності, контакту з дійсністю. Все це може позитивно використовуватись дорослими як природна база для надання допомоги дітям в їх особистісному розвитку. Тому, надзвичайно важливо сьогодні домагатись усвідомлення дорослими необхідності виховання в собі культури розуміння і ставлення до творчого розвитку дітей, якому сприяє **читання**.

Постійно росте число країн, де читання розглядається як базове вміння всієї життєдіяльності людини. Всесвітня організація охорони здоров'я включає грамотність в 12 показників здоров'я нації. Міжнародний валютний фонд прийшов до висновку про те, що розвиток економіки країни розпочинається тоді, коли відмітка грамотності її населення перевищує 40%. ООН вважає грамотність показником, що дорівнює по значенню продовженню життя. Перше місце європейського рейтингу по грамотності, читанню як і раніше займає Фінляндія. Сьогодні ж найбільш динамічним регіоном в області читання є південно-східна Азія. Так, Корея зайняла перше місце в світі в дослідженні PISA-2009 (539 балів). Лідером стало місто Шанхай (Китай) – 556 балів.

Ще в 16 ст. Мартін Лютер сформував основну мету читання, яка стає його місією на століття – **виховання особистості людини**. Читання «для себе», становлення особистості, освіченість, самоосвіта, виховання – всі ці поняття актуальні сьогодні. Актуальність цієї базової соціальної місії бібліотеки виникає з результатів досліджень, проведених спеціалістами Програми розвитку при ООН на початку ХХІ ст., якими встановлено, що в загальній структурі багатства, яким сьогодні володіє наша планета, $\frac{2}{3}$ складає потенціал людини і лише $\frac{1}{3}$ приходить на долю природних ресурсів і всієї виробничої інфраструктури разом взятих, і отже, розвиток людини стає найбільш ефективним вкладанням капіталу з гуманітарних і не лише, але й з економічних позицій (що підтверджується на прикладі розвитку таких країн як Японія, Тайвань, Південна Корея).

Тому зрощування «компетентного читача» поставлено в якості провідної педагогічної мети в національних програмах підтримки і розвитку читання багатьох розвинутих країн (Швеція, Англія, США, Японія, Фінляндія та ін.).

Бібліотека як соціальний інститут у всі часи свого існування несла відповідальність за удосконалення читацької діяльності, за виховання культури читання. Є затребуваними такі принципи діяльності як адресність послуг, тривалість подальших пошуків ефективних форм обслуговування читача, масштабність комунікацій, зокрема, тих, що спрямовані на розвиток **творчого** читання. В бурхливий період становлення інформаційно-комунікативних технологій ця родова функція бібліотеки, начебто, відійшла на другий план, висунувши на передову – формування інформаційної культури користувачів бібліотеки. Але час доводить невинуватість, применшення ролі читання в інформаційну епоху. Праці сучасних бібліотекознавців (С. Кабачек, І. Тимофєєва, О. Біличенко, М. Зубицька, Л. Бейліс, В. Медведєва, Т. Новальська, М. Сенченко), переконливо доводять, що не однією інформацією визначається прогрес особистості. Відомий американський філософ, редактор (очолював редакційну раду енциклопедії «Британіка») все своє життя присвятив тому, щоб навчити людей любити і розуміти книгу задає це питання і дає відповідь на це в своїй книзі «Как читать книгу»¹. «Дискретні пошукові запити не замінять повноцінного спілкування з книгою» [15].

Тому висунута бібліотекарями-практиками на перший план своєї діяльності проблема підвищення **якості читання дітей і підлітків** для сьогоденної України надактуальна. Такий підхід несе в собі загальнозначимий сенс цієї діяльності, що не виключає інших значень, які залежать від конкретної мети і умов: читання і отримання інформації, може бути раціональним, швидким, але як цінність сучасного суспільства і його культури, процес читання лише тоді перетворюється в акт творчості, коли стає **творчою діяльністю**.

До кінця ХХ століття в зв'язку з масовим поширенням НІТ суспільство почало усвідомлювати небезпеку наростання духовної деградації і в зв'язку з цим, все ясніше розуміти «...важливість читання як незмінної цінності культури формування особистості в інформаційному суспільстві» [2]. Складність вирішення цієї проблеми ще і в тому, що старше покоління бібліотекарів за роки інформатизації навички виховання культури читання втратило, а молоде покоління їх не отримало, оскільки з учбових планів бібліотечних факультетів вузів і технікумів це питання було знято. І саме її, проблему зрощувати читача як особистість і творця, закладену в саму природу бібліотечної педагогіки відстоюють кращі бібліотеки країни, звернувши свій погляд на вітчизняні педагогічні традиції бібліотечної роботи з дітьми, цінність яких все більше усвідомлюємо, і таким чином виконуємо свою соціальну місію. А вона в тому, щоб залучаючи дітей до кращих зразків літератури, відкривати її глибини, стимулюючи тим самим душу дитини, виховуючи засобами літератури, мистецтва, **моральність, громадянськість, гуманізм**. Бібліотекарі, педагоги, батьки намагаються окреслити простір читання дітей, керуючись правом юної особистості на свій вибір, враховуючи об'єктивні закономірності вікового, фізіологічного, психологічного, психічного формування і розвитку дитини, поступального процесу пізнання нею реальності, її духовного, інтелектуального становлення. В останні десятиліття світ дитинства як складний психосоціокультурний феномен перебуває в центрі уваги соціологів, психологів. Сучасні підлітки, молодь визнані носіями і творцями субкультури, яка виростає з надр національної традиції. Разом з тим український вчений-педагог Г. Ващенко [4], розмірковуючи про цілі виховання, підкреслює, що треба рахуватися не лише з традиціями, а й з тими завданнями, що ставить перед нами майбутнє.

Основними в традиціях вчений називає здобутки духовної культури, які відбиваються

¹ Адлер М. Как читать книгу : руководство по чтению великих произведений / Мортимер Адлер : пер. с англ. [Ларисы Плостак]. – Манн, Иванов и Фербер, 2011.

не лише в педагогічних системах або в творах педагогів, а і в звичаях народу, і в його пісні, і в творах письменників, митців. І традиційний європейський виховний ідеал, будується на засадах гармонійного розвитку людини. «Людину можна визнати за гармонійно розвинену лише при тій умові, коли якась властивість її посідає центральне місце в її психологічному житті і відіграє роль стрижня навколо якого органічно об'єднуються особисті властивості людини. Такою властивістю українця в сучасних умовах життя українського народу є безмежна відданість ... Батьківщині» [4] – пише Г. Ващенко. І щоб служити Батьківщині, треба мати високі інтелектуальні властивості, мати відповідний світогляд. Бібліотека може і повинна виконувати місію підтримки і розвитку позиції молодих як наступників і творців культури, які засвоюючи культурні здобутки поколінь попередніх, рухають культуру вперед, що можливо лише при наявності розвинених творчих здібностей. Тому дитяча бібліотека, поряд з іншими інституціями має приділяти постійну увагу розвитку у молоді здібностей, інтелекту. В цьому плані важливим моментом позиціонування є визначення ідеології розвитку, **змістовних пріоритетів** бібліотеки. Змінені підходи в освіті (освітня парадигма сьогодні – освіта протягом життя) зобов'язують нас налаштовувати дітей на придбання нових знань і навиків на різних етапах життя. Основою діяльності мають стати чотири складові, що складають основу сучасної освіти: 1) вчитись, отримувати знання; 2) вчитись, примінити ці знання; 3) вчитись жити і розуміти іншого, бути готовим до врегулювання конфліктів, працювати в групі; 4) вчитись бути особистістю, що несе відповідальність за спільні долі (з доповіді Міжнародної комісії по освіті «Образование: сокрытое сокровище»). По суті це формує необхідну модель діяльності дитячої бібліотеки, де закладаються сучасні стандарти, і приклади яких є в розвинених країнах, як про це сказано вище, також вимагає вироблення нових концептуальних підходів, що базуються на дослідженнях дитинства. Зокрема, оскільки читання пронизує усі сфери життя дитини і ми не маємо «Карти дитячої культури», як, наприклад, Швеція, при відповідній підтримці державних структур дитячі бібліотеки могли б виконувати функції **Інститутів дитячого читання і дитячої літератури**, які є в багатьох західних країнах. На основі досліджень науковців робиться висновок про те, що в сучасній культурі і освіті доцільно розглядати бібліотеку як Інститут дитинства по наступних характеристиках:

- наявність в середовищі дитячої бібліотеки відкритих моделей ідентифікації, адаптації і розвитку дитини в соціумі і культурі;
- створення матеріального і духовного середовища, що активізує здібності дитини до інтелектуальної діяльності (мова, уява);
- поліфонічність діалогу в бібліотечному просторі, зосередження в її просторі культури, що присвячена дитинству;
- сприйняття дитини дорослим через процес читання; бібліотека відкриває образ дитини в культурі та мистецтві і транслює його в свідомість дорослих, розуміє і підтримує світ дитини.

Концептуальна ідея – дитині потрібне органічне **середовище** для вільної життєтворчості в якому вона реалізує себе. Зокрема, через наступні **місії** читання, які сьогодні, як і раніше вимагають системної реалізації. Дослідження PISA-2009 показало, що кращі результати в області читання показують учні, що **читають у вільний час**. Дозвілєве читання - це практика читання творів різних жанрів, які читач вибрав для себе сам. Реалізація програм підтримки читання у другій половині дня учнів – важливіше завдання публічних бібліотек. Особливої уваги потребують учні 5-7 класів. Ці 2-3 роки є небезпечним періодом в читацькій біографії школяра з точки зору швидкості відмови від читання. Другу місію читання можна називати **функціонально-прагматичною**. Вона сягає своїми коренями в XIX ст. і пов'язана зі становленням людини як освіченого, грамотного спеціаліста. Розвиток ділового читання, для отримання інформації тут і зараз продовжується в останній чверті XX

ст. Поширюються так звані уроки бібліотечно-бібліографічної грамотності, де не лише вчать пошуку, обробці інформації, але і тренують навички безпечного користування мережевими ресурсами і на сьогодні для нас важливішим завданням є формування особистості, що спроможна читати учбову, науково-популярну, довідкову літературу, формування грамотного «ділового» читача, що використовує письмові тексти для участі в житті суспільства і досягнення своїх особистих результатів. (Експертами встановлено, що для підтримки навиків техніки читання і умінь розуміння тексту на рівні треба читати 11 сторінок в день). Просування як кількісне, так і якісне вимагає збільшення об'ємів читання і стратегій осмислення тексту. Третьою місією читання є **формування громадянина** своєї країни, і її можна назвати **соціально-ідеологічною**. Спільне читацьке поле, що утворюється обговоренням книг, об'єднують людей різних поглядів і національностей в єдиний народ, що поділяє спільні цінності. Воно сприяє збереженню в державі соціальної стабільності і толерантних відношень. Роль бібліотек в цьому контексті важко переоцінити, адже бібліотеки це відкриті площадки для обміну думками, дискусій, презентацій. Треба сказати, що поширені раніше читацькі конференції, літературні об'єднання і поетичні клуби знову «входять в моду» і приваблюють читача. Разом з тим ми повинні, дати нашій молоді естетичне виховання розвивати те, що дала природа (естетика побуту, красоти природи, добрий смак щодо творів мистецтва) – «...адже ми не можемо визначити за цілком культурну людину того, хто не знає нічого з історії грецького мистецтва і не може розуміти і відчувати краси творів Фідія або Софокла. Ми не можемо визначити в повній мірі культурну людину і того хто не має уявлення про Бетховена, Моцарта, Чайковського, а також не може сприйняти краси їх геніальних творів...» [12]. Нарешті маємо сприяти розвитку творчих, мистецьких здібностей **обдарованих дітей**.

Як бачимо ні одна з місій читання не втрачена в ході історичного процесу, не має бути втраченою і має розвиватися. Як прогнозують науковці і досвідчені практики підйом бібліотечної справи, що викликаний інноваційними змінами країни, сприяє відродженню бібліотечної педагогіки, методики і головному в ній – вченню про **творче** [16], «**лінійне**» [3] читання. Його актуальність, звернення до **якості** читання обумовлена помітним зниженням за останні десятиліття читацької культури дітей, зменшення ролі літературної освіти в учбовому процесі школи, художнього рівня дитячої літератури, збідненням душі молодого покоління, зараженого споживацькою психологією, що йде багато в чому від масової культури. Свідченням розладу духовних зв'язків поколінь, втрати духовного спілкування в сім'ї, невисокої ролі книги і книжкової культури в налагодженні атмосфери взаєморозуміння є те, що порада батьків у виборі книги займає останнє місце (1,7%) [11].

Бум в розвитку інформації і пов'язане з ним впровадження електронних засобів інформації висунув на перший план стратегію читання спрямовану на отримання інформації. В школі таке читання часто називають **пізнавальним** ми назвемо його **інформативним**. Його мета розширити літературний світогляд особистості. Сам термін «читання» сформований в останні роки – як спосіб отримання (сприйняття) інформації, що закладено в тексті. При всій новизні цього підходу, традиції його йдуть здавен, його головне призначення – дає дітям знання, тобто зафіксує в пам'яті інформацію про літературу, авторів, твори, літературних героїв. На цьому принципі, в основному, будується сучасний літературний стандарт. Щодо бібліотеки, ця стратегія виражається в задоволенні зрослої кількості інформаційних запитів школярів, в прагненні самої бібліотеки зробити дитину ерудованою в області літератури, розширити інформаційне поле особистості, розвинути пізнавальний інтерес. Показове в цьому відношенні широке використання в бібліотечній роботі з дітьми різного роду вікторин, кросвордів, довідкових видань, тощо, що виявляють начитаність дітей і багатство фактичних знань. При всій важливості збагачення дитини інформацією ця стратегія обумовлює **швидкісне споживацьке читання**. Воно орієнтоване

на розвиток механічної пам'яті дитини, а не на пояснення, інформація про літературу в свідомості читача часто стає важливішою власне літератури. Суспільство ж інформаційне, яке за визначенням ЮНЕСКО поступово переходить в суспільство знань, актуалізує і ставить на передній план людину творчу і інтелектуальну. В цьому аспекті набуває актуальності **сміслові (раціональні) читання, орієнтовані** на розвиток мислення дитини, його інтелекту, вміння осмислювати прочитане, аналізувати його і робити відповідні висновки. В найбільш закінченій формі смислової стратегії розвиваючого читання сформована Міжнародною асоціацією читання IRA (США), що поширює читання і читацьку грамотність серед населення у всіх країнах світу. Вона включає 5 компонентів цієї стратегії: 1) виділення основного – головних думок; 2) сумування (додавання) інформації; 3) винесення судження оцінки її обґрунтування; 4) вміння задавати питання; 5) управління увагою. І як видно з перерахованих складових, всі вони віддають пріоритет логічному началу. Доречно тут навести думку російського вченого Д. Лихачова, який писав: «Кожна людина зобов'язана піклуватись про свій інтелектуальний розвиток. Це його обов'язок перед суспільством в якому він живе, і перед собою. Основний (але зрозуміло, не єдиний) спосіб свого інтелектуального розвитку – читання. Читання не має бути випадковим. Це велика трата часу, а час найбільша цінність, яку не можна витратити на дрібниці. Читати слід по програмі читання, щоб воно було ефективним, повинно цікавити читаючого... **Небезпека читання – це розвиток звички в собі, схильності до «діагонального» перегляду текстів, або до різного роду «швидкісних» методів читання, що створює видимість знань»** (його можна допускати лише в деяких видах професій).

В останні роки все частіше **читання** розглядається як **творча діяльність**. Таке розуміння читання закладено в працях В. Острогорського, М. Рубакіна, Л. Виготського, В. Сухомлинського. Суть поглядів вищевказаних авторів в тому, що читання – це вид творчості. Дослідження в області читацької творчості показали, що знання отримане з книги (художньої, наукової, публіцистичної) думаючим читачем, є вже новим знанням. Відбувається не просто сприйняття чужого, а генерування свого знання. На основі вищевикладеного можна сказати, що процес читання як діяльність – це творче відтворення книги в свідомості читача. «Відтворення» на відміну від сприйняття несе в собі не репродуктивне, а творче начало, народження читачем – нового знання, нових образів, нових думок і нових аналогій на основі створеного автором тексту. У творчому читанні читач виступає як суб'єкт, співтворець (співавтор) книги, а не пасивний об'єкт виховно-освітнього впливу. Згадаймо, що утверджуючи значимість співтворчості читача ще М. О. Рубакін писав: «Читання – це творення власних думок за допомогою думок інших». Такий підхід несе в собі загальнозначимий сенс цієї діяльності, що не виключає інших значень, які залежать від конкретної мети і умов: читання може бути і отриманням інформації, може бути і раціональним, швидким, але, як цінність сучасного суспільства і його культури, процес читання лише тоді перетворюється в акт творчості, коли стає творчою діяльністю.

В багатьох дослідженнях і публікаціях легко прочитується ствердження, що в феномені читання, поєднуються основні види діяльності людини: **гра, навчання, праця**. Саме в такому порядку розвивається особистість людини в т. ч. особистість як читача, тому нашим малюкам так подобається лічити, клеїти, вирізати, малювати, конструювати. Дослідження психологів показують, що від природи всі діти – творці, а до 5-6 річного віку лише 30% є талановитими, а з дорослого населення здібності до творчості зберігають лише у 3%. Антуан де Сент-Екзюпері сказав: «Глина, из которой ты слеплен, высохла и затвердела, и уже ничто и никто на свете не сумеет пробудить в тебе уснувшего музыканта или поэта, или астролога, который может быть жил в тебе когда-то». Ці слова попередження тим, хто працює з дітьми – не упустити момент поки розум дитини гнучкий і сам він сприйнятливий до відкриття світу через книги. В цьому підтвердження значимості ролі бібліотекаря, книги,

читання для дітей раннього дошкільного віку, залучення яких до бібліотек широко розгорнуто бібліотеками для дітей в кінці ХХ ст., необхідність якої підтверджено і відповідними документами ІФЛА.

Дитяча бібліотека найбільш зручне місце для того, щоб допомогти дитині стати творцем через книгу. Сьогодні **Бібліотека для дітей** досягла такого рівня, накопичила ресурси, що по праву може стати школою читацької майстерності, лідером в залученні дітей до читання, – як духовної діяльності. Саме це. Адже навчити дітей шукати і знаходити певну інформацію не важко, це – технологічна операція. Перетворення читання в засіб, а бібліотеки – в центр інформації знищує духовну складову першого і виховну другого. Бо велику духовні скарби, що зберігаються в бібліотеках, заморожуються або реалізуються в малій дозі на рівні дайджестів. Роблячи ставку на інформаційну діяльність, бібліотека зрощує споживача, а не творця.

Розуміння розвиваючої дії читання для молодого покоління в першу чергу можливе тільки при одночасній увазі до механізмів розвитку зростаючої людини і до **змісту** читання, тобто до аналізу **виховних можливостей літератури**, яка «споживається», до її **естетичної природи** тощо. В цьому криється розвиваюча сила читання – вона в відкритті особистого смислу і цінності твору, у включенні свого індивідуального досвіду і фантазії в просторі книги. Сприйняття не дзеркальне відображення твору в свідомості читача, а його трансформування, перетворення. Кінцевий результат цієї стратегії – збагачення внутрішнього світу дитини, його гармонізація і гуманізація. Цьому ми знаходимо підтвердження і в педагогічній науці, де розглядаються дві течії в освіті. Одна з них на перше місце в розвитку ставить **фахову підготовку**, друга – на перше місце ставить **загальну освіту і вироблення світогляду**. Значення фахової підготовки особливо підкреслює відомий німецький педагог Кершенштейнер, школа на його думку, має підготувати для держави фахівців практичної роботи. Але його твердження не можна визнати як цілком вірні, заперечують інші. Фахова підготовка може тільки тоді дати **повний** ефект, коли вона базується на попередній загальній освіті. Тому, українська школа мусить приділяти багато уваги загальній освіті нашої молоді, що дає розвиваюче читання. Отже, **позиція виховання попереду навчання**, свідчить про те, що стратегія зусиль спрямована на становлення складової **«хочу»** читати, на відміну від більш традиційної позиції **«можу»** читати. Примусовість і покарання читанням поступається місцем «прилученню до клубу читачів», до світу, де читання є норма життя. Це є головним, коли мова йде про читання творів **художньої літератури**. «Різниця між двома типами читання – масовим і «серйозним», тобто читанням художньої літератури, нон-фікшн і високоякісної – посилюється в ХХІ ст.», як досліджує це англійський вчений В. Грісволд [6]. Сучасний освітній мінімум змісту освітньої програми по літературі, передбачає, що учень повинен знати, розуміти, вміти наступне: сприймати і аналізувати художній текст; виділяти смислові частини художнього тексту, складати тези і план прочитаного; вміти працювати з текстом: виділяти головне, характеризувати особливості тексту. Багата світова і українська класика завжди слугувала матеріалом становлення і розвитку особистості читача. При цьому варто нагадати про значимість читання літературного твору повністю, а не фрагментів, зібраних в хрестоматію. Не випадково в Гарвардській школі бізнесу є курс етики, що побудована на читанні і обговоренні романів зі скарбниці світової літератури. Сьогодні бібліотекарі підвищують роль **класичної** художньої літератури в читанні, що є джерелом саморозвитку, творчого, духовного збагачення, за допомогою якої здійснюється прямий діалог між читачем і автором. Читання літератури заповнює прогалину дефіциту спілкування, яку переживає більшість дітей. В кращих бібліотеках вважають, що настав час говорити не про цінність читання взагалі, а про цінність читання хороших книг, що розвиває духовний світ людини. Актуальність цього завдання обумовлена ще й тим, «що є небезпека для бібліотек,

покликаних піднімати культуру підростаючого покоління, самим заразитись духом масової культури і разом з читачем сповзти на її поверховий рівень» [16]. Спрямовуючи погляд на художню літературу як головну спільницю бібліотеки в філософських пошуках істини, пов'язаних з людиною та її призначенням на землі, бібліотекарі-педагоги, батьки і вчителі піднімають читача по сходинках кращих художніх творів, об'єднуючи на цьому шляху покоління дітей і дорослих, і самі відточують в процесі роботи свою читацьку і педагогічну майстерність, розглядаючи при цьому творче читання як страховку від бездумного читання. Тому в залах обслуговування таких бібліотек увагу читача привертає хороша література (що не стосується страшилок, детективів, містики та іншої деструктивної літератури, яка на «задвірках» фонду). На відкритому доступі, перш ніж до неї дістатися читач зіткнеться з вітчизняною і світовою класикою, кращими книгами по мистецтву, тощо.

Однак при всій одвічній ролі класики, важливо розуміти, що виховання компетентного читача живиться доступом до **сучасної, актуальної літератури**, до творів тих авторів, про які говорять, які стають лауреатами державних і авторитетних суспільних премій. Сьогодні відомо, що сучасна художня література є привабливою для школярів і впливає на їх інтерес до читання (з цієї точки зору викликає велику занепокоєність, що процес надходження в бібліотечні фонди сучасної літератури дуже відстає від актуального читацького попиту). Таким чином, педагоги і бібліотекарі, як публічних так і шкільних бібліотек, зрощуючи читачів, мають спиратися і на класичну літературу з її вічними цінностями, і на літературу, що зачіпає ті проблеми, в колі яких зростає і формується нове покоління. Дотримання балансу між класичною і сучасною літературою – їх справа і відповідальність. Взнявши на себе цю роботу і не повторюючи стандартів раціональних шкільних методик, бібліотеки знаходять свій шлях – шлях розвитку творчого читання, а через нього – зростання духовного світу читачів. Практичний великий досвід в цій справі накопичено в Хмельницькій, Миколаївській, Дніпропетровській, Львівській, Харківській ОБД. Бібліотекаря-практику є і в кого повчитись. Зокрема, відомий російський вчений І.І. Тихомирова у збірці «Растим читателя-творца» (2009 р.) також зробила спробу зібрати кращий бібліотечний досвід виховання культури читання художньої літератури, стосовно дітей. «Йдучи цим шляхом, бібліотеки залучають до себе не лише дітей, але і творчих вчителів, і значну кількість батьків, що шукають собі помічників і сподвижників в сімейному вихованні для усвідомлення і закріплення в емоційній пам'яті, зростаючої людини цінностей» – пише автор [16].

При смисловому, творчому читанні художньої літератури, посилюється і слід посилювати і надалі використання такої переваги бібліотеки, як можливість вільного, не регламентованого ніякими стандартами спілкування бібліотекаря з читачем, благо, яке надано самою професією бібліотекаря і про яке А. Сент-Екзюпері міг лише мріяти – «розкіш людського спілкування». Саме в бібліотеці реалізується з першого дня існування особистісно орієнтована педагогіка, до якої прагне школа. Ситуації спілкування виникають частіше за все при виборі читачем книги або при поверненні. Мета першого – зацікавити, мета другого – поділитися враженнями. В тому та іншому випадках є можливість для роздумів, суджень, питань, обміну думками, розмови про життя і його цінності. Групове спілкування активно здійснюється також під час обговорень, диспутів, інтелектуальних ігор, в гуртках, клубах та інших читацьких об'єднаннях. Про це висловлюють свої думки спеціалісти з бібліотек міст Рівного, Львова, Хмельницька, Тернополя, Миколаєва, Кіровограда і майже з усіх ОБД. Діяльність читацьких об'єднань – як середовища формування лідерів є предметом окремого розгляду і особливо це актуально на фоні перебудови, оновлення інформаційної політики держави сьогодні.

В останні роки для визначення інтегративного підходу до читання з'явилося поняття **«акмеологія читання»** («акме» – вершина). Науковці В. Бородіна, С. Бородін розглядають

це як вищий рівень читацького розвитку, досягти якого можна, якщо сумувати різні підходи, але не механічно з'єднуючи. Вихід треба шукати в якісній зміні стратегій **пізнавального і раціонального читання**. Знання і смисли в сфері літератури лише тоді стануть явищами культури і ввійдуть в життєвий склад особистості, коли почнуть хвилювати читача, впливати на його духовний світ, стануть його власними відкриттями. Індивідуально зафарбовані і самостійно добуті знання і смисли органічно ввійдуть в стратегію емоційно-творчого читання, наблизять літературу до дитини, зроблять її особисто затребуваною. А це наблизить зростаючу людину до самої себе і до людей, окрилить її радісним відчуттям гармонії зі світом. Такі в загальному вигляді стратегії **творчого читання**, що розвиває. Яким з них віддавати переваги – залежить від того яким ми хочемо бачити нове покоління.

XXI ст. принесло нові проблеми і поставило нові завдання. Новий спосіб представлення тексту – на екрані – де різні типи текстів (книга, газета, журнал, енциклопедія) постали перед читачем на одному носії, виробляються і сприймаються в схожих формах. Читання тексту в електронному вигляді не відповідає вимогам цілісності тексту, що допускає втручання читача і це слугує мотивацією до читання в молодому віці, однак електронна мова далека від літературної. **Екранне читання не замінює читання з друкованого листа, особливо якщо мається на меті вдумливе читання – роздум доповнює його**. Необхідне вироблення стратегії і методик, які розвивають одночасно як читання з екрану, так і читання з листа. Сьогодні в ряді країн (США, Ісландія, Фінляндія, Корея, Росія) почалось паралельне навчання читання з листа та екрану. Досліджуючи якість читання усього нового покоління в майбутньому, можна буде прийняти рішення про те чи слід починати вчити екранному читанню з молодшого шкільного віку. Поки що під впливом наукових досліджень фізіологів і психологів ми стаємо на бік педагогічної спільноти, яка закликає не спішити переходити на навчання читання з екрану в ущерб читанню з листа. Використання інформаційних технологій забезпечує нові перспективи широкомасштабної інтеграції соціокультурного досвіду людства і доступу до нього кожної людини. Але, з іншого боку, інформаційні технології посилюють тенденції формалізації цього досвіду і вихолощують емоційний, ірраціональний компонент з нього. Таким чином втрачається фундамент особистісного ставлення читача до соціокультурної функції феномену книги в формуванні і розвитку особистості людини. Не треба сьогодні протиставляти візуальну і вербальну комунікації, їх необхідно удосконалювати і активно використовувати в інтересах читача. 2010 р. президією НАПН України схвалено «Концепцію впровадження медіа-освіти в Україні» головним завданням якої поряд з іншими визначено сприяння формуванню медіа-імунітету особистості і разом з тим визначено формування здатності до медіа-творчості для самовираження особистості та реалізації її життєвих завдань, і через цей шлях. І цей формат діяльності бібліотек потребує подальшого системного розгляду, в т. ч. і на основі досвіду практиків та зокрема результатів Всеукраїнського дослідження НБУ для дітей «Бібліотека, книга, комп'ютер, читання: орієнтації підлітків» 2011-2013 рр. (досліджувала проблему автор), що і буде здійснюватись.

Як висновок, можна стверджувати, що для становлення компетентного читача вирішальне значення має середовище, в якому навколишні люди відносяться до читання як до цінності. Очевидно, що компетентного читача не можна виростити лише в початковій школі, в якій ведеться цілеспрямоване навчання техніці читання і розуміння тексту. Виховання зрілого читача є метою всієї системи освіти і культури. І варто пам'ятати при цьому, що бібліотеки для дітей в цій діяльності – це один з елементів великої структури, координація дій якої впливає і на якість, і на кількість роботи з читачами. Тому модернізація та інноваційний розвиток сфер освіти і культури, що відбуваються, мають сприяти тому, щоб зберегти і розвинути всі місії читання, перетворивши їх для сьогоднішніх цілей суспільства. Будь-яку програму навчання читанню і просування читання слід орієнтувати на підтримку

всіх форм і моделей читання – читання з листа, читання з екрана і читання на слух. Ці висновки витікають з досліджень в області читання і досвіду багатьох поколінь.

Мережа спеціалізованих бібліотек, що обслуговують дітей – це національне надбання України. В них створене середовище спілкування для дітей, що є не меншою цінністю, ніж бібліотечні фонди чи бібліотечні працівники, що вміють працювати з дітьми. Але проблема дитячого читання повинна стати об'єктом державного інтересу. І це може бути також вирішено і на рівні Великого Національного проекту за прикладом багатьох країн світу, де бібліотеки стануть одними з співучасників. Як відомо, могутня та нація, яка має дітей, об'єднаних любов'ю до батьків, рідної землі, гармонійно розвинених, сильних духом і тілом. Саме такими хочемо бачити їх ми. В сьогоденній ситуації змін, що відбуваються в українському суспільстві, особлива місія працівників бібліотек, що на всіх рівнях виконують унікальну роль хранителів історичної пам'яті нашого народу, всього людства, і багато роблять, щоб бібліотека не лише існувала, не просто зберігала, а була живим організмом, розвивалась, працювала в нових умовах на реалізацію цього завдання. Тоді в цьому суть оновлення.

Новий час і нове комп'ютерно-комунікаційне середовище всередині та поза бібліотекою, і нові форми діяльності бібліотеки повинні привести до зміни самої парадигми поняття «сучасна бібліотека», до зміни теоретичних уявлень, про її завдання, функції і місце в сучасному суспільстві і зокрема, в управлінні, регулюванні інформаційною діяльністю. Ми ж зупинились на питаннях посилення гуманістичної, соціальної ролі бібліотек, ролі читання як творчого процесу. Є така відома фраза про те, що неважливо скільки ти прочитав книг, важливо – скільки з них ти зрозумів. Бібліотека для дітей вбачає свою місію в створенні умов, що сприяють більш глибокому розумінню і осмисленню прочитаного, організації діалогу, сприйняттю іншого, розкриттю і розвитку творчих здібностей кожного.

Список використаної літератури

1. Баранюк І. В. В. О. Сухомлинський про місце і роль читання в моральному і естетичному вихованні школярів / Ірина Баранюк // Наук. запис. Вип. 76 / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. — Кіровоград, 2008. — С. 84-96.
2. Безручко О. В. Дитяче читання як незамінна цінність культури формування особистості в інформаційному суспільстві / Олена Безручко // Культура і мистецтво в сучасному світі : Наукові зап. КНУКіМ. Вип. 12 / Київський національний університет культури і мистецтв. — К., 2011. — С. 24-39.
3. Бейліс Л. Криза лінійного читання : Що робити бібліотекам? // Бібліотечна планета. — 2014. — № 2. — С. 16-20.
4. Ващенко Г. Виховний ідеал : Розділи з книжки / Г. Ващенко // Дивослово. — 1996. — №4. — 55-58
5. Виготський Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. — Любое издание.
6. Грисволд В. Чтение и класс читателей в XXI веке. Пер. с англ. В. Смирновой / В. Грисволд // НЛО. — М. — 2010. — №2. — С. 271-277
7. Ильин Е. Н. Чтение – занятие душевное / Е. Н. Ильин // Народное образование. — 2008. — № 4. — С. 202-208.
8. Кабачек О. Л. Нравственный аспект художественной литературы : библиотерапия и антибиблиотерапия / О. Л. Кабачек // Школьная библиотека. — 2004. — № 1. — С. 30-32.
9. Матлина С. Г. (вчений) феномен современной городской публичной библиотеки: к построению теории библиотечной инновации / С. Матлина // Новая библиотека. — 2003. — № 5, 6. — С. 34-37.

10. Милицкая В. В. Воспитание творческого читателя / В. В. Милицкая // Юный читатель и библиотека : сб. ст. — М, МГИК, 2001 — С. 113-123.
11. Моє хобі — читання : підсумки регіон. моніторингу : соціол. бюл. Вип. 20 / Нац. б-ка України для дітей; авт.-уклад. О.Б. Петренко. — К. — 2011. — 12 с.
12. Огар Е. Право дитини стати читачем / Е. Огар // Світ дитячих бібліотек. — 2013. — № 1. — С. 22-23.
13. Романовская З. И. Чтение и развитие младших школьников : приобщение детей к художественной литературе как к искусству / З. И. Романовская // М. : Педагогика, 1999. — 129 с.
14. Самохина М. М. Классическая литература и молодые читатели / М. Самохина // Вестник БАЕ. — 2004. — № 4. — С. 36-42.
15. Сенченко М. Чи вміємо ми читати? / М. Сенченко // Вісн. книж. палати. — 2012. — №3. — С. 3-6
16. Тихомирова И. И. Как воспитать талантливого читателя : сб. статей : В 2-х ч. Ч. 2 Растим читателя – творца / И. Тихомирова // М. : РШБА, 2009. — 309 с.
17. Чепелева Н. В. Психологічна характеристика читання як особливого виду діяльності / Н. В. Чепелева // Наук. зпис і-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України Вип. 24. — К., 2004. — С. 16-31.

Стаття надійшла до редакції 10.12.2014

О.Везручко

LIBRARY, READING AS DEVELOPING ENVIRONMENT OF NEW GENERATION

The article is devoted the pressing questions of creative development of readers-children in the conditions of modern informative space through the mission of library for children. The role of high-quality, artistic book is selected in becoming of personality. Done attempt to rotin influence on forming emotionally creative to development of reader and difference of the CRT reading and reading from a letter.

Key words: *creative reading, library, reader culture*

УДК 792(477/62-2=14)

О.О. Демідко

ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ПІВНІЧНОПРИАЗОВСЬКИХ ГРЕКІВ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Статтю присвячено діяльності грецького театру Північного Приазов'я в історичній ретроспективі. Розглянуто основні тенденції розвитку театру, специфіку репертуару, творчі пошуки акторського складу. Визначено роль театрального мистецтва північноприазовських греків у культурному та громадському розвитку регіону в 30-ті роки ХХ ст.

Ключові слова: *театральне мистецтво, історична ретроспектива, грецький театр, еллінізація, репертуар.*

Поважне ставлення до культури та віковічних традицій народів, що населяють нашу багатонаціональну державу є одним з пріоритетних чинників стабільного розвитку суспільства. Тема становлення театру національних меншин в Україні в 1920–1930 роки до